

Skupna kmetijska politika na dlani

Evropska komisija
Kmetijstvo in razvoj podeželja

Vsebina

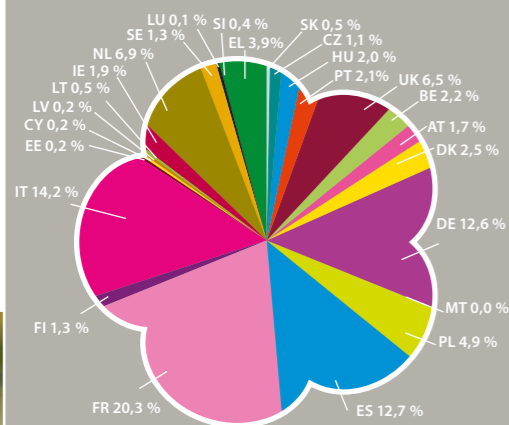
1.	Značilnosti evropskega kmetijstva.....	4
2.	Vloga kmeta.....	5
3.	Zgodovina uspešnih sprememb.....	6
4.	Zavidljivi dosežki.....	8
5.	Kakovost je ključ do uspeha.....	10
6.	Skrb za podeželje.....	12
7.	Ohranjanje zaupanja potrošnikov v varnost hrane.....	13
8.	Pomoč podeželskim skupnostim.....	14
9.	Nove države članice, novi izzivi.....	15
10.	EU – pomemben dejavnik na svetovnem trgu kmetijskih proizvodov.....	16
11.	Koliko stane SKP.....	18
12.	SKP – spodbujanje trajnostnega kmetijstva v svetovnem merilu.....	19

1.

Značilnosti evropskega kmetijstva

DELEŽ V KMETIJSKI PROIZVODNJI EU (% – 2005)

Kmetijske površine in gozdovi pokrivajo veliko večino evropskega ozemlja ter imajo glavno vlogo pri določanju stanja podeželskega gospodarstva in krajine. Kmetijstvo lahko še vedno pomembno prispeva k njenemu trajnostnemu gospodarskemu razvoju.

Kmetje opravljajo več različnih nalog, od proizvodnje hrane in neživilskih kmetijskih proizvodov do gospodarjenja s podeželjem, ohranjanja narave in turizma. Kmetijstvo ima torej več funkcij:

- Evropa je ena največjih izvoznic hrane in njena največja svetovna uvoznica, zlasti iz držav v razvoju;
- evropski kmetijski sektor uporablja varne, okolju prijazne postopke pridelave in tako proizvaja kakovostne proizvode, ki izpolnjujejo zahteve potrošnikov;
- kmetijski sektor EU služi podeželskim skupnostim. Proizvodnja hrane ni njegova edina naloga, saj zagotavlja tudi preživetje podeželja kot življenjskega, delovnega in turističnega prostora.

Evropsko kmetijsko politiko na ravni EU določajo vlade držav članic, izvaja pa se v vseh državah članicah. Njen cilj je zagotavljanje finančne podpore kmetom, hkrati pa jih tudi spodbuja, da pridelujejo visokokakovostne proizvode, ki jih zahteva trg, in iščejo nove razvojne priložnosti, kot so okolju prijazni obnovljivi viri energije.

2.

Vloga kmeta

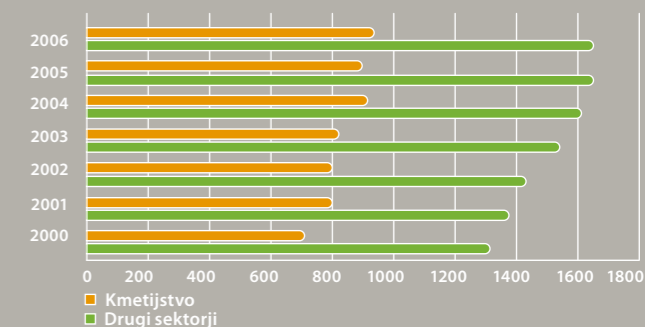
Kmetijstvo je precej več kot le pridelava poljščin in vzreja živali za prehrano. Večplastnost poklica zahteva od kmetov, da imajo številne vloge. Za večino kmetov je kmetovanje tudi način življenja.

Osnovna dejavnost kmetov je proizvodnja hrane. Pri tem se opirajo na častljivo tradicijo, ki jo povezujejo s sodobno znanostjo in tehnologijo, da bi lahko potrošnikom ponudili odlično hrano po dostopnih cenah. To pomeni, da tradicionalne spretnosti uporabljajo skupaj s tehničnimi znanji in smislom za trženje. Pri svojih prizadevanjih na področju proizvodnje in trženja pa se vedno bolj opirajo na informacijsko tehnologijo. Ob vsem navedenem morajo biti usposobljeni tudi za upravljanje zemljišč in varstvo okolja. V zadnjih letih morajo razen za zdravje in dobro počutje živali skrbeti še za varnost hrane. Verjetno ni drugega poklica, ki bi od delavca zahteval tako različnih znanj in spretnosti.

Večina kmetij so mala podjetja, ki so pogosto družinska. V številnih podeželskih regijah so take kmetije pomembni lokalni delodajalci in osrednje gibalno podeželja.

Kmetje ne opravljajo dejavnosti, ki bi bila strogo ločena od drugih. Je zgolj prvi člen v prehranjevalni verigi; kmetje svoje proizvode včasih predelujejo sami, še pogosteje pa jih prodajo drugim, ki jih predelajo v živila, katera potrošniki nato kupijo v trgovinah.

GIBANJE POVPREČNE MESEČNE BRUTO PLAČE V GOSPODARSTVU IN MESEČNIH BRUTO DOHODKOV V KMETIJSTVU – EU 27

3.

Zgodovina uspešnih sprememb

Razlogi, zakaj SKP sploh obstaja, so bili vedno jasni in tako je tudi danes. Stalno se razvija, da bi se prilagodila spremenljivim potrebam kmetijstva in celotne družbe.

ZAČETKI SKP

Korenine SKP segajo v petdeseta leta 20. stoletja, ko so družbe zahodni Evropi trpele za posledicami vojne, ki so se kazale v ohromelem kmetijstvu in pomanjkanju hrane. V prvotni SKP je bil poudarek na spodbujanju večje produktivnosti kmetijstva, da bi bila potrošnikom zagotovljena stalna preskrba s hrano po

dostopnih cenah in da bi imela tedanja EU donosen kmetijski sektor. SKP je kmetom ponujala subvencije in dala na voljo sisteme zajamčeno visokih cen, s čimer jih je spodbujala k proizvodnji hrane. Za prestrukturiranje kmetijstva je bila na voljo finančna pomoč, na primer v obliki subvencij za naložbe kmetij v njihovo povečanje ter upravljanje tehnoloških znanj, da bi se te lahko prilagodile tedanjim gospodarskim in družbenim razmeram. Sprejeti so bili tudi nekateri ukrepi v obliki pomoči za predčasno upokojevanje in poklicno usposabljanje ter ukrepi za pomoč regijam z omejenimi možnostmi.

SKP je bila zelo uspešna pri doseganju zastavljenega cilja samooskrbe EU, ki naj bi bila večinoma zagotovljena od osemdesetih let 20. stoletja dalje. Vendar se je morala EU ukvarjati z bolj ali manj stalnimi presežki najpomembnejših kmetijskih proizvodov, od katerih jih je bilo treba nekaj izvoziti (prek subvencij), druge pa je bilo treba uskladiščiti ali jih odprodati znotraj EU. Ti ukrepi so zahtevali veliko proračunskih sredstev, izkrivili so nekatere svetovne trge, kmetom pa niso bili vedno v prid, zato so hitro postali nepriljubljeni med potrošniki in davkoplačevalci. Hkrati se je družba vse bolj zavzemala za okoljsko trajnost kmetijstva, pomemben mejnik v začetku devetdesetih let 20. stoletja pa je bil Vrh Zemlje v Riu (1992).

SKP se je morala spremeniti ... in se je!

SKP DANES

SKP je več pomembnih sprememb doživela že v osemdesetih letih, zlasti pa na začetku devetdesetih let 20. stoletja. Z omejevanjem proizvodnje so se zmanjšali presežki (kvote za mleko iz leta 1983). Poudarek se je prenesel na okolju prijazno kmetovanje. Kmetje so se morali bolj ravnati po trgu, hkrati so prejeli neposredno dohodkovno pomoč in se odzivali na spreminjanje prioritet v družbi (MacSharryjeva reforma iz leta 1992).

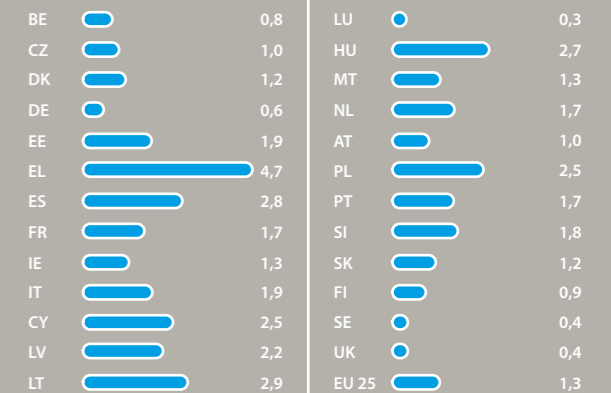
Prenos poudarka, ki je bil opravljen leta 1999 z reformo Agende 2000 in ki spodbuja konkurenčnost evropskega kmetijstva, je vključeval pomembno novost – politiko razvoja podeželja, ki je sprožila številne podeželske pobude ter pomagala kmetom, da so prestrukturirali svoje kmetije, razširili program svojih dejavnosti in izboljšali trženje proizvodov. Poleg tega je bil proračun zmanjšan, da bi davkoplačevalcem zagotovili, da se stroški SKP ne bodo nenadzorovano višali. Leta 2003 je bil sprejet dogovor o še eni temeljniti reformi.

Zdaj kmetje niso več plačani le za to, da pridelujejo hrano. Sedanja SKP se ravna glede na povpraševanje. V celoti upošteva interese potrošnikov in davkoplačevalcev, kmetom v EU pa omogoča, da prosto pridelujejo vse, kar potrebuje trg. V preteklosti je kmet prejel toliko subvencij, kolikor hrane je pridelal. V prihodnje pa se bo velika večina pomoči kmetom plačala ne glede na to, koliko hrane pridelajo. Po novem sistemu bodo kmetje še vedno prejeli neposredna dohodkovna plačila, da bi ohranili stabilnost

svojih dohodkov, vendar se je povezava med prejetjem plačil in proizvodnjo prekinila. Poleg tega bodo morali kmetje upoštevati tudi standarde o varstvu okolja, varnosti hrane, zdravju rastlin in dobrem počutju živali. Tistim kmetom, ki tega ne bodo storili, se bodo znižala neposredna plačila (kar imenujemo „navzkrižna skladnost“). Prekinitev povezave med subvencijami in proizvodnjo (kar običajno imenujemo „nevezanost“) bo povzročila, da bodo kmetje v EU konkurenčnejši in bolj tržno usmerjeni. Svobodno bodo lahko izbirali najdonosnejše kulture, hkrati pa bodo še vedno uživali zeleno stabilnost dohodkov.

Te reforme obetajo jasnejšo prihodnost SKP, opaznejši pa je tudi njen pomen za celotno družbo.

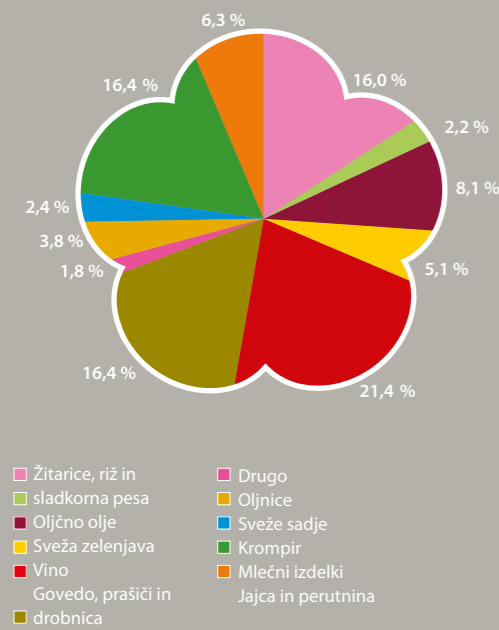
DELEŽ KMETIJSTVA V BRUTO DOMAČEM PROIZVODU (BDP) V % 2005

4.

Zavidljivi dosežki

NAJPOMEMBNEJŠI KMETIJSKI PROIZVODI EU (delež proizvodnje v % v letu 2005)

Izboljšana učinkovitost kmetij in spodbude, ki jih je dajala SKP, so v šestdesetih letih 20. stoletja povzročile izrazito povečanje proizvodnje hrane. Proizvodnja in z njo raven samooskrbe sta se občutno povečali. Hkrati so naraščali tudi dohodki v kmetijstvu, kar je bilo pogosto posledica povečanja kmetij, saj so nekateri kmetje kmetovanje opustili, kmetije pa so se združevale.

PRIDELUJEMO SKORAJ VSE

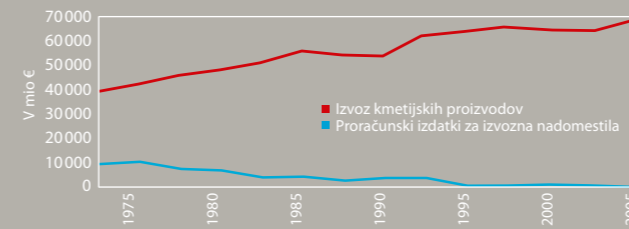
Evropa lahko pridelava skoraj vse kmetijske proizvode in v svetu velja za vodilno proizvajalko številnih proizvodov, na primer oljčnega olja, mesa, vina, viskija in drugih žganih pijač. Vendar je EU tudi ena od največjih uvoznic najraznovrstnejših proizvodov.

Naravne prednosti so skupaj z ugodnostmi SKP povzročile hitro zvišanje produktivnosti, povečanje proizvodnje, varnost preskrbe s hrano za večino proizvodov in presežke številnih kmetijskih proizvodov.

Presežke je bilo treba umakniti s trga tako s subvencioniranjem skladiščenja proizvodov (sistem javnih intervencij) kot s subvencioniranjem izvoza proizvodov v tretje države, da bi preprečili padec odkupnih cen pri pridelovalcih.

V osemdesetih in devetdesetih letih 20. stoletja je EU sprejela ukrepe, s katerimi je skušala omejiti proizvodnjo presežkov. Uporabljeni so bili različni ukrepi: fiksne kvote za proizvodnjo mleka s kaznimi za prekoračitev, omejitve obdelovalnih površin/števila glav živine, za katere je kmet upravičen do subvencije, sprva prostovoljna, nato pa obvezna praha, ko kmetje določen odstotek zemljišč pustijo neobdelani. Sčasoma so se ti ukrepi obrestovali in presežki so bili odpravljeni. Reforme SKP iz devetdesetih let 20. stoletja, ki so bile namenjene zmanjševanju razlike med cenami EU in svetovnimi cenami, delno pa tudi sporazum s

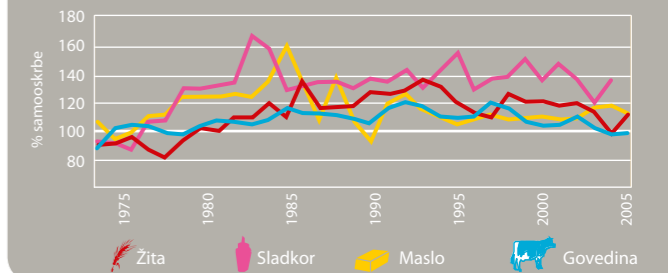
POMOČ ZA IZVOZ UPADA, VREDNOST IZVOZA PA ŠE VEDNO NARAŠČA

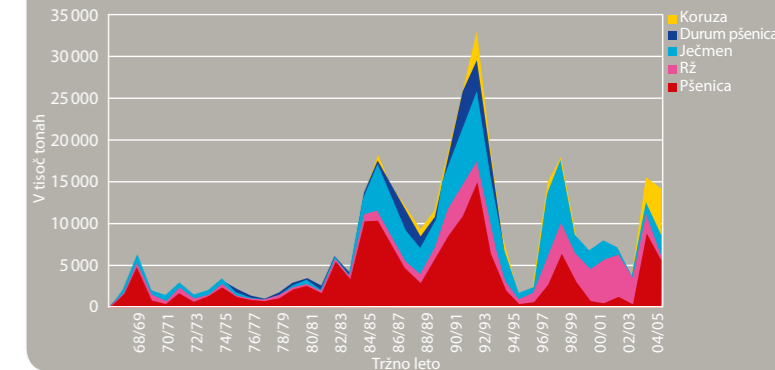
Svetovno trgovinsko organizacijo (WTO) iz leta 1995, so zmanjšali uporabo izvoznih subvencij (kot kompenzacije izvoznikom za izvoz proizvodov po svetovnih tržnih cenah, ki so bile nižje od cen EU).

Posledica teh pobud je bila, da je EU uspelo zmanjšati uporabo izvoznih subvencij, hkrati pa ohraniti in v nekaterih primerih celo povečati količino izvoženih kmetijskih proizvodov. Kljub temu EU ostaja neto uvoznica kmetijskih proizvodov, zlasti iz manj razvitih držav.

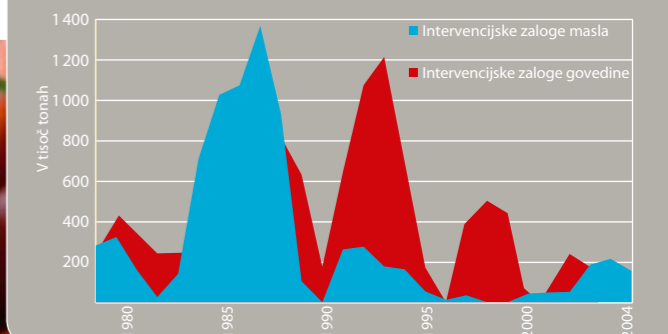
GIBANJE SAMOOSKRBE EU Z ŽITI, SLADKORJEM, MASLOM IN GOVEDINO

PRESEŽKOV HRANE NI VEČ
Gibanje javnega skladiščenja žita (intervencijskih zalog)

Gibanje javnega skladiščenja govedine in masla (intervencijske zaloge)

5.

Kakovost je ključ do uspeha

Evropa je znana po raznolikem kmetijstvu in kmetijskih proizvodih, kar je posledica naravnega okolja in postopkov kmetovanja, ki so se razvijali skozi stoletja. Skupaj s kulinariko imata evropska hrana in pijača pomembno mesto v kulturni identiteti evropskih narodov in regij. Visoka kakovost je ključna primerjalna prednost kmetijstva EU.

KAKO EU SPODBUJA PROIZVODNJO HRANE NAJVIŠJE KAKOVOSTI?

V Evropi je veliko različnih regij, pogoji za kmetijsko proizvodnjo pa se od regije do regije razlikujejo. V vsaki od teh se uporabljajo specifični proizvodni postopki in vsaka ima lastno kulinarčno tradicijo. Evropski in svetovni potrošniki kažejo vedno več zanimanja za kakovostna živil iz posameznih regij. Pri doseganju take kakovosti ima EU pomembno vlogo.

EU opravlja nadzor nad kakovostjo hrane na različne načine, na primer z ukrepi za izboljšanje varnosti hrane in higiene, z jasnimi predpisi o označevanju, s predpisi o zdravju rastlin in živali ter dobrem počutju živali, z nadzorom nad ostanki pesticidov in dodatki v živilih ter s podatki o hranilni vrednosti proizvodov. Pristop EU vključuje stroge mehanizme spremljanja in nadzora, hkrati pa zagotavlja učinkovito delovanje enotnega evropskega trga.

NENEHNA TEŽNJA PO IZBOLJŠAVAH

Prizadevanja za dvig kakovosti hrane so vedno bila del SKP. V osemdesetih letih 20. stoletja se je najprej začelo z označevanjem kakovosti vin, sledili pa so oljčno olje ter sadje in zelenjava.

Danes so ta prizadevanja še bolj v ospredju kmetijske politike. SKP si prizadeva izboljšati kakovost hrane na vseh področjih, ki jih pokriva.

Primeri takšnih ukrepov so:

- sistemi identifikacije goveda in predpisi o njihovem označevanju, ki omogočajo popolno sledljivost mesa od mesnice do kmetije izvora;
- finančne spodbude, ki so v okviru politike za razvoj podeželja kmetom na voljo za izboljšanje kakovosti proizvodov;
- posebne spodbude za prehod na ekološko kmetovanje.

POSEBNI PROIZVODI IMAJO POSEBNE ZNAČILNOSTI

Izjemne lastnosti in kakovost nekaterih proizvodov so posledica kraja proizvodnje in postopkov pridelave. Potrošniki in trgovci z živil se vse bolj zanimajo za geografsko poreklo in druge značilnosti hrane. EU se tega zaveda, zato je uvedla tri označbe kakovosti.

Proizvod z označbo ZOP ima dokazano značilnosti, ki so izključno posledica zemljišča in sposobnosti proizvajalcev na pridelovalnem območju, s katerim se povezuje.

Proizvodi z označbo ZGO imajo posebne značilnosti ali sloves, ki jih povezujemo z določenim območjem, na katerem se izvaja vsaj ena faza proizvodnega procesa.

Označba ZTP (zajamčena tradicionalna posebnost) se uporablja za proizvode s posebnimi značilnostmi, v proizvodnji katerih se uporabljajo bodisi tradicionalne sestavine bodisi tradicionalni postopki.

Prednosti zaščitenih označb kakovosti so v tem, da:

- potrošnikom jamčijo za izvor in proizvodne postopke;
- posredujejo učinkovita tržna sporočila o proizvodih z visoko dodano vrednostjo;
- podpirajo kmetijska gospodarstva, ki proizvajajo kakovostne proizvode, tako da njihovo znamko zaščitijo pred nepoštenimi ponaredki.

Do pomladi 2007 je EU zaščitila in registrirala skoraj 750 geografskih označb, označb porekla in zajamčenih tradicionalnih posebnosti. Poleg tega je na trgu EU zaščitenih tudi približno 2 000 geografskih označb za vina in žgane pijače s poreklom iz EU in tretjih držav.

EKOLOŠKO KMETIJSTVO

Ekološko kmetovanje je postopek pridelave hrane, pri katerem se ohranjata struktura in rodovitnost tal, ki zagotavlja visoko raven dobrega počutja živali in ki se izogiba uporabi proizvodov, ki so v konvencionalnem kmetijstvu dovoljeni, na primer sintetični pesticidi, herbicidi, umetna gnojila, pospeševalci rasti, kot so antibiotiki, ali gensko spremenjeni organizmi. Kmetje uporabljajo

postopke, ki jim pomagajo vzdrževati ekosisteme in omejevati onesnaževanje. Pri ekološki predelavi hrane je dovoljeno uporabljati le zelo omejeno število dodatkov in pomožnih tehnoloških sredstev.

Predpisi EU jamčijo za avtentičnost ekološko pridelanih proizvodov, kjer koli se proizvajajo, in zagotavljajo točnost označevanja ekoloških proizvodov. Izraz „ekološko pridelano“ in njegove različice v drugih jezikih na embalaži živil se v skladu z zakonom uporabljajo izključno za ekološko pridelane proizvode. S tem sta potrošnikom zajamčena kakovost in zanesljivost kupljenih ekološko pridelanih proizvodov.

Ekološko kmetijstvo je eden od najbolj dinamičnih sektorjev EU, saj se je po ocenah za leto 2004 izvajalo že na 150 000 kmetijskih gospodarstvih, to je na skupno 5,8 milijona hektarjev (3,5 % vseh kmetijskih zemljišč).

Znak EU za ekološke proizvode lahko ekološki kmetje in proizvajalci hrane uporabljajo prostovoljno. Ta pomeni, da:

- je bilo vsaj 95% sestavin proizvoda ekološko pridelanih;
- proizvod ustreza zahtevam glede uradnega sistema nadzora;
- je na proizvodu navedeno ime proizvajalca, pripravljavca ali prodajalca in naziv ali oznaka inšpekcijskega organa.

6.

Skrb za podeželje

Podeželje zajema 90 % ozemlja EU, na katerem se obdeluje več kot polovica zemljišč. Že samo ta podatek govori o pomenu kmetijstva za naravno okolje EU. Kmetijstvo in narava zelo vplivata drug na drugega. Skozi stoletja je kmetijstvo pripomoglo k ustvarjanju in ohranjanju številnih dragocenih polnaravnih habitatov. Ti danes oblikujejo različne krajine po vsej EU in so prebivališče številnih vrst prostoživečih živali.

KMETIJSKO-OKOLJSKI UKREPI

EU podpira kmetijsko-okoljske programe, odkar so bili vpeljani z reformo SKP leta 1992. Ti kmete spodbujajo, da skrbijo za dodatne okoljske storitve, ki jih sicer dobra kmetijska praksa in osnovni pravni standardi, določeni v posebni osi politike razvoja podeželja za obdobje 2007–2013, ne zajemajo. Pomoč se plača kmetom, ki se prostovoljno obvežejo, da bodo kmetijsko-okoljske storitve opravljali najmanj pet let. Za nekatere vrste obveznosti se lahko določi tudi daljše obdobje, kar pa je odvisno od njihovega vpliva na okolje. Kmetijsko-okoljske programe morajo kmetom ponuditi vse države članice. To tudi kaže, kako velik politični pomen se jim pripisuje.

ČISTEJŠE OKOLJE

EU za varstvo okolja skrbi tako, da:

- zagotavlja finančno pomoč kmetom, ki privolijo v prilagajanje svojih kmetijskih praks, tako da zmanjšajo uporabo proizvodov za izboljšanje tal ali zmanjšajo število glav živine na hektar zemlje, puščajo meje med njivami neobdelane, gradijo ribnike in druge objekte ali sadijo drevesa in živo mejo, s čimer presežejo običajno dobro kmetijsko prakso;
- prispeva h kritju stroškov za ohranjanje narave;
- vztraja, da morajo kmetje spoštovati okoljsko zakonodajo (zakonodajo o varnosti hrane in zdravju ljudi, rastlin in živali) in ustrezno skrbeti za svoja zemljišča, če želijo biti upravičeni do neposrednih dohodkovnih plačil.

GENSKO SPREMENJENI ORGANIZMI IN KMETIJSTVO EU

Zakonodaja EU o gensko spremenjenih organizmih (GSO) je začela veljati v začetku devetdesetih let 20. stoletja, do danes pa je bila razširjena in izpopolnjena. EU je sprejela posebno zakonodajo, namenjeno varovanju zdravja ljudi in okolja (in hkrati tudi vzpostavitvi enotnega trga za biotehnologijo). Preden se kak gensko spremenjen organizem ali proizvod, ki take organizme vsebuje (na primer koruza, oljna repica ali mikroorganizmi), sprosti v okolje ali da v promet, mora skozi postopek odobritve, v katerem se od primera do primera ocenjuje tveganje za zdravje ljudi in okolje.

7.

Ohranjanje zaupanja potrošnikov v varnost hrane

Do preoblikovanja SKP ne prihaja le zaradi sprememb v kmetovanju, temveč so tudi odziv na zahteve celotne družbe. Ena od teh je vedno večji interes za higieno živil in varnost hrane ter dobro počutje živali. SKP in druge politike EU, kot je varstvo potrošnikov, so se od devetdesetih let 20. stoletja na tem področju bistveno okrepile.

VARNOST HRANE

Evropski potrošniki si želijo varno in zdravo hrano. EU skrbi, da vsi njeni državljani jemo hrano, ki zadovoljuje enako visoka merila. Zaradi preplahov v zvezi z varnostjo hrane, na primer BSE in krmo, okuženo z dioksinom, je bilo to področje temeljito prenovljeno. Namen prenove je bil zagotoviti čim jasnejšo zakonodajo EU o varnosti hrane, potrošnikom pa ponuditi čim več informacij o morebitnih tveganjih in ukrepih za njihovo zmanjšanje.

Skrb za varnost hrane se začne na kmetiji. Pravila EU veljajo „od vil do vilic“ ne glede na to, ali je hrana proizvedena v EU ali uvožena od drugod.

Strategija EU o varnosti hrane vključuje štiri pomembne sestavne dele:

- predpise o varnosti hrane in krme za živali;
- neodvisno in javnosti dostopno strokovno svetovanje;
- dejavno izvajanje predpisov in nadzor procesov;
- upoštevanje pravice potrošnikov, da izbirajo na podlagi popolnih informacij o tem, od kod hrana prihaja in kaj vsebuje.

ZDRAVJE IN DOBRO POČUTJE ŽIVALI

Da bi bila hrana varna, morajo biti živali, iz katerih se izdeluje, zdrave. Ena od prednostnih nalog EU je ohranjanje zdravja živali z učinkovito veterinarsko službo in preprečevanjem epidemij nalezljivih bolezni pri živalih, kot so slinavka in parkljevka, prašičja kuga in ptičja gripa. Če pa se epidemija pojavi, se skrbno spremlja in s potrebnimi ukrepi ustavi njeno širjenje. Vse živali in živalski proizvodi morajo izpolnjevati stroge zdravstvene zahteve, preden se lahko uvozijo v EU ali se z njimi trguje znotraj nje. Osnovno načelo zakonodaje EU o dobrem počutju živali je, da se živalim prihrani vsako bolečino ali trpljenje, ki se ji je mogoče izogniti. To načelo je izraženo v jasnih predpisih o razmerah, v katerih je dovoljeno rediti kokoši, prašiče in teleta ter prevažati in ubiti domače živali. Ti predpisi se redno dopolnjujejo ob upoštevanju najnovejših znanstvenih odkritij in so med najstrožjimi na svetu.

Raziskave kažejo, da so živali na kmetiji bolj zdrave in dajejo boljšo hrano, če se z njimi dobro ravna.

PRISPEVEK SKP

Zagotavljanje varnosti hrane in visokih standardov zdravja in dobrega počutja živali ni odvisno le od predpisov. SKP spodbuja kmete k izboljšanju učinkovitosti na teh področjih. Čeprav upoštevanje standardov na tem področju ob izvajanju načela navzkrižne skladnosti koristi družbi kot celoti, lahko kmetom povzroči znatne stroške, zato jim je v okviru razvoja podeželja na voljo finančna pomoč za uvajanje izboljšav na teh področjih.

8.

Pomoč podeželskim skupnostim

Ker skoraj 60 % prebivalstva 27 držav članic EU živi na podeželju, ki obsega 90 % vsega ozemlja EU, je razvoj podeželja bistveno področje politike. Kmetijstvo in gozdarstvo sta najpomembnejša uporabnika zemljišč na podeželju in imata kot taka pomembno vlogo v podeželskih skupnostih. Sta osnova za tesno družbeno povezovanje, gospodarski razvoj ter upravljanje naravnih virov in krajine.

Številne javnomnenjske raziskave v 27 državah članicah jasno kažejo, da je evropskim državljanom pomembno, da je podeželje živo in okoljsko uravnoteženo.

POSEBEN SKLAD ZA RAZVOJ PODEŽELJA

Februarja 2006 so bile sprejete evropske strateške smernice za razvoj podeželja. Politika razvoja podeželja je bila okrepljena, da bi podeželskim območjem pomagala obvladovati gospodarske, družbene in okoljske izzive 21. stoletja. Novi pravni okvir in Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja poudarjata potrebo po spodbujanju rasti in ustvarjanju delovnih mest

na teh območjih, da bi se izboljšal trajnostni razvoj v skladu z lizbonsko strategijo in zasedanjem Sveta v Göteborgu. Politika razvoja podeželja za obdobje 2007–2013 bo v skladu s tremi osmi iz nove uredbe o razvoju podeželja temeljila na treh vsebinskih sklopih: izboljšanje konkurenčnosti kmetijstva, izboljšanje okolja in podpori za upravljanje z zemljišči ter izboljšanje kakovosti življenja in povečanju raznolikosti gospodarstva na podeželju. Cilj četrte osi „Leader“, ki temelji na izkušnjah pobude Skupnosti „Leader“, je izvajanje lokalnih strategij za razvoj podeželja prek lokalnih javno-zasebnih partnerstev. Zaradi zmanjšanja neposrednih plačil kmetijam in prenosa teh sredstev k ukrepom za razvoj podeželja (praksa, znana kot modulacija) bo za razvoj podeželja na voljo več sredstev. Zato morajo države članice izvajati modulacijo oziroma zmanjšanje (za 5 % od leta 2007) vseh neposrednih plačil, višjih od 5 000 EUR na leto.

RAZVOJ PODEŽELJA

Kmetom in drugim na podeželju se pomoč zagotavlja pri dejavnostih, kot so:

- usposabljanje za nove načine kmetovanja in kmečke obrti;
- pomoč mladim kmetom, da začnejo s kmetovanjem;
- pomoč starejšim kmetom, da se upokojijo;
- posodobitev kmetijskih poslopij in strojev;
- pomoč kmetom pri izpolnjevanju zahtevnih standardov EU, npr. o varstvu okolja, dobrem počutju živali in javnem zdravju;
- pomoč pri uvajanju tehnologije za predelavo hrane na kmetiji, kar zaradi dodane vrednosti kmetijskih proizvodov kmetom zagotavlja večji dohodek od njihove prodaje;
- izboljšanje kakovosti proizvodov in trženje kakovostnih proizvodov;
- oblikovanje skupin proizvajalcev v novih državah članicah;
- podpora za kmetovanje v gorskih in hribovitih območjih ter v drugih območjih z omejenimi možnostmi;
- obnavljanje vasi in podeželske infrastrukture;
- spodbujanje turističnih dejavnosti;
- varstvo in ohranjanje dediščine podeželja;
- kmetijsko-okoljski ukrepi za izboljšanje okolja;
- razvojne strategije, ki jih izvajajo lokalne akcijske skupine.

9.

Nove države članice, novi izzivi

Širitev EU z vključitvijo desetih novih držav članic (Cipra, Češke, Estonije, Madžarske, Latvije, Litve, Malte, Poljske, Slovaške in Slovenije) 1. maja 2004 ter Bolgarije in Romunije 1. januarja 2007 je po stoletjih uničujočih delitev postavila zgodovinski mejnik v preoblikovanju Evrope. Zagotovljeno politično stabilnostjo in varnostjo ter s povečanjem notranjega trga EU s 380 na skoraj 500 milijonov ljudi bo ta kot celota veliko pridobila.

Glede na številke je vpliv širitve na kmetijstvo EU ogromen. Kmečkemu prebivalstvu EU iz starih 15 držav članic, ki je štel šest milijonov, se je pridružilo še sedem milijonov kmetov. Novih 12 držav članic dodaja približno 55 milijonov hektarjev kmetijskih zemljišč k 130 milijonom hektarjev, ki so že bili v EU-15; čeprav je povečanje 40-odstotno, se bo proizvodnja večine izdelkov v EU-27 povečala zgolj za 10–20 %. To dejstvo potrjuje domnevo, da velik proizvodni potencial kmetijstva v novih državah članicah še zdaleč ni izkoriščen.

Kmetje v novih državah članicah imajo dostop do enotnega trga EU in uživajo prednosti njegovih razmeroma stabilnih cen, neposrednih plačil (ki bodo postopoma dosegla raven EU) in ukrepov za razvoj podeželja.

Kljub napredku pri posodabljanju in prestrukturiranju kmetijskega sektorja, ki je v zadnjih letih zajel nove države članice, ostaja eden od najpomembnejših izzivov izboljšanje gmotnega položaja v kmetijstvu in v podeželskih skupnostih na splošno. Medijsko zelo izpostavljene razlike v blaginji starih in novih držav članic EU (leta 2001 je v slednjih dosegla 45 % ravni EU-15 ob upoštevanju BDP na osebo, usklajenega s pariteto kupne moči) so še izrazitejša na podeželju, kjer so dohodki nižji, stopnja nezaposlenosti pa višja kot v mestih (razlike so večje v novih kot v starih državah članicah).

EU je že sprejela ta izziv in začela sprejemati nove ukrepe za razvoj podeželja, ki so prilagojeni posebnemu položaju v novih državah članicah.

Treba je poudariti, da so obveznosti članstva v EU za kmete v novih državah članicah začele veljati z vstopom. Ključni primer je varnost hrane, ki je potrošnikom v EU tako pomembna, da odmik od standardov Skupnosti ni mogoč.

10.

EU – pomemben dejavnik na svetovnem trgu kmetijskih proizvodov

EU ima bogate stike in trgovinske odnose s tretjimi državami in trgovinskimi bloki. Kot največja uvoznica in druga največja izvoznica živil je ena največjih sil na svetovnem kmetijskem trgu. EU ima tudi vodilno vlogo pri sklepanju globalnih trgovinskih sporazumov s Svetovno trgovinsko organizacijo (STO). Do zdaj je že sklenila ali pa je sredi pogajanj za sklenitev več dvostranskih trgovinskih sporazumov s posameznimi tretjimi državami, prostotrgovinskih sporazumov s sosednjimi državami in posebnih sporazumov z državami v razvoju, ki jim omogočajo ugodnejši dostop do trga EU, okrepila pa je tudi odnose z regionalnimi skupinami, kot je Mercosur v Južni Ameriki. EU je med bogatejšimi svetovnimi silami edina velika trgovinska skupina, ki uvoženim proizvodom iz držav v razvoju ne omogoča le preferencialnega dostopa do svojega trga, ampak dejansko iz teh držav tudi veliko uvaža.

ZAVEZANOST VEČSTRANSKIM PRAVILOM TRGOVANJA

EU se zaveda, da mora naraščajoče trgovanje med vsemi bolj ali manj razvitimi državami potekati na podlagi večstranskih trgovinskih sporazumov, če želijo njihove koristi uživati vse države, zlasti države v razvoju. Zato je EU velika zagovornica Svetovne trgovinske organizacije in je vedno imela pomembno vlogo v razpravah in pogajanjih o trgovanju v kmetijstvu, ki so potekala pri STO. EU podpira pogajanja na podlagi Razvojne agende iz Dohe (DDA), ki so usmerjena v nadaljnjo liberalizacijo trgovine in spodbujajo razvoj. Kar zadeva kmetijstvo, so se na podlagi sporazuma iz avgusta 2004 nadaljevala pogajanja, ki naj bi zagotovila znatno višjo stopnjo liberalizacije trgovine s kmetijskimi proizvodi kot v prejšnjem krogu trgovinskih pogajanj („urugvajskem krogu“). Sporazum zadeva tudi reformo SKP Evropske unije. Povzročil naj bi znatno zmanjšanje kmetijske podpore in odpravo konkurenčnih praks pri izvozu, ki izkrivljajo trg, prispeval k večjemu odpiranju kmetijskih trgov in omogočil posebno obravnavanje občutljivih proizvodov. Vse države v razvoju bodo imele koristi od posebnega položaja, ki jim bo omogočal daljše obdobje in omejeno liberalizacijo svojega trga.

DRUGA NAJVEČJA SVETOVNA IZVOZNIKA – IN NAJVEČJA UVOZNIKA

Evropsko kmetijstvo je na svetovnem kmetijskem trgu eno najpomembnejših. Sposobnost kmetijstva EU, da proizvede velike količine proizvodov, ter njihova raznolikost in kakovost so razlog, da je EU postala ena največjih izvoznic številnih vrst živil (EU je druga največja svetovna izvoznica, ki je leta 2006 izvozila kmetijske proizvode v vrednosti 72,553 milijarde EUR).

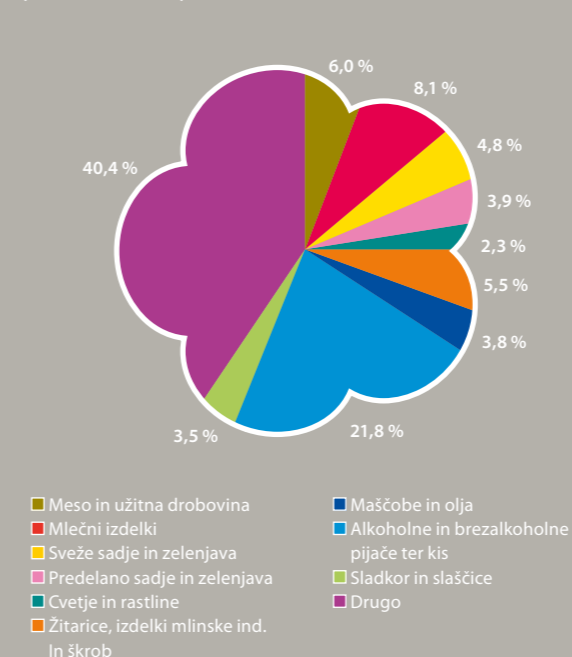
Toda promet ni enosmeren. EU je tudi največja uvoznica kmetijskih proizvodov na svetu. Leta 2006 je bil uvoz kmetijskih proizvodov EU ocenjen na 67,876 milijarde EUR.

Od leta 1990 se je neto izvoz EU zmanjšal na vseh področjih.

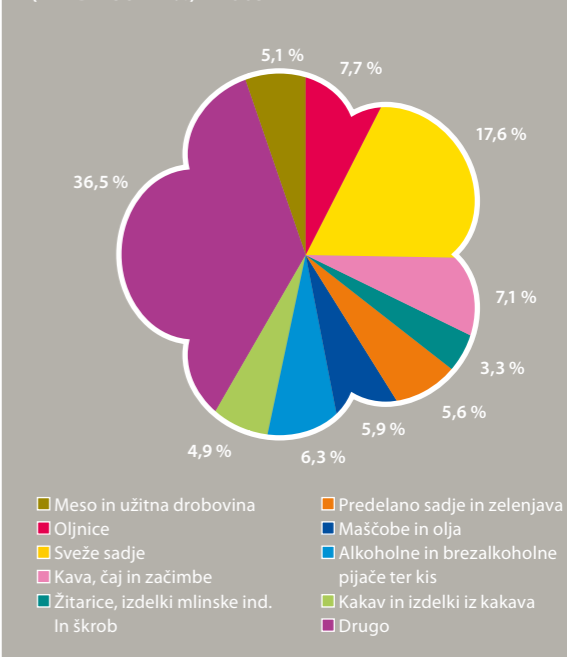
TRGOVINA Z DRŽAVAMI V RAZVOJU

Uvoz kmetijskih proizvodov v EU iz držav v razvoju in najmanj razvitih držav je že zdaj izjemen, saj je večji od uvoza iz ZDA, Japonske, Kanade, Avstralije in Nove Zelandije skupaj.

GLAVNI KMETIJSKI IZVOZNI PROIZVODI EU (VREDNOST V %) – 2005

GLAVNI KMETIJSKI UVOZNI PROIZVODI EU (VREDNOST V %) – 2005

11.

Koliko stane SKP

SKP je že več kot 40 let ena najpomembnejših vseevropskih politik. Zato nas ne preseneča, da gre za SKP velik del skupnega proračuna in izdatkov EU, saj nadomešča nacionalno politiko in izdatke za kmetijstvo. Zdaj se je to spremenilo, saj se je poraba SKP zmanjšala, oblikovane pa so bile tudi nove vseevropske politike. Vendar o stroških SKP še vedno kroži veliko mitov, ki jih je treba ovreči.

STROŠKI SKP SE ZDIJO VISOKI

Prva leta obstoja EU je bil SKP namenjen velik odstotek proračunske porabe, v določenih obdobjih tudi več kot dve tretjini. Za SKP je namenjenih približno 55 milijard EUR na leto. To je 40 % skupnega proračuna EU in manj kot 0,5 % BDP v EU. Ne le, da delež za skupno kmetijsko politiko v BDP Evropske unije upada, zmanjšuje se tudi precej hitreje kot javna poraba EU.

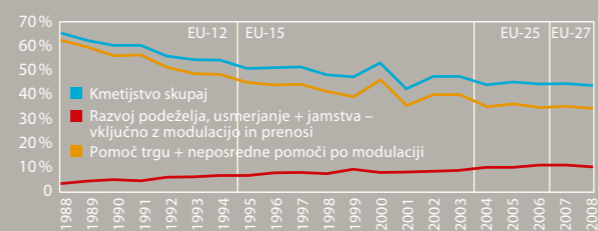
ZMERNO V PRIMERJAVI S PREOSTALO JAVNO PORABO

Stroške SKP je seveda treba analizirati primerjalno. Države članice so se dogovorile, da se odločitve o kmetijski politiki EU sprejemajo na ravni Skupnosti in da je za to treba oblikovati ustrezen proračun, kar pa ne velja za druga področja, kot so izobraževanje, obramba, promet, zdravstvo ali socialna varnost, ki jih financirajo nacionalne vlade. Za financiranje SKP vsak državljan EU prispeva približno 2 EUR na teden. Za oskrbo z zdravo hrano in preživetje podeželja to ni visoka cena. Delež proračunskih sredstev za tržno podporo (žita, sladkor, govedina in mleko) in izvozna nadomestila se je zmanjšal, za neposredno pomoč proizvajalcem in razvoj podeželja pa se je povečal.

NADZOR PRORAČUNA

SKP se izvaja na podlagi strogih meril. Za nadzor porabe so uvedli omejitve proračuna za posamezno leto in določeno obdobje. Pri določanju omejitev za tržne ukrepe in neposredno pomoč SKP za obdobje 2007–2013 ni predvideno realno povišanje, omejitve pa se bodo dodatno poostriale, zato bo vsako leto težje, saj se bodo neposredna plačila 12 novim državam članicam v tem obdobju postopoma zviševala, dokler ne bodo dosegla pomoči, ki se že izplačuje starim 15 državam članicam. SKP je doživela tudi več reform (tri v desetih letih), ki so bile delno namenjene tudi boljšemu usmerjanju in nadzoru porabe. Poraba SKP je bila (realno) zamrznjena do leta 2013. Poraba bo strogo nadzorovana – zdaj se uporablja nov mehanizem za nadzor finančne discipline, ki mora zagotoviti, da skrajna zgornja meja porabe ni presežena.

KMETIJSTVO KOT DELEŽ SKUPNEGA PRORAČUNA EU
Obveznosti

12.

SKP – spodbujanje trajnostnega kmetijstva v svetovnem merilu

Vloga EU v kmetijstvu je vedno bila, da:

- svojemu prebivalstvu zagotovi stalno oskrbo z varno hrano po dostopnih cenah;
- kmetom v EU omogoči sprejemljiv življenjski standard, hkrati pa omogoča posodabljanje in razvoj kmetijstva;
- omogoči nadaljnji obstoj kmetijstva v vseh regijah EU.

Dejavniki, ki so z razvojem SKP na podlagi zahtev državljanov EU postali pomembnejši, so:

- izboljšanje kakovosti evropske hrane;
- zagotavljanje varne hrane;
- skrb za blaginjo podeželske družbe;
- ohranitev okolja za naslednje generacije;
- zagotavljanje boljšega zdravja in dobrega počutja živali;
- najnižja možna poraba proračuna EU (ki ga financirajo predvsem davkoplačevalci, torej običajni državljani) za izvajanje naštetega.

Smer sedanje SKP izraža strateške cilje: kmetijstvo, ki je konkurenčno na svetovnih trgih in izpolnjuje zelo stroge standarde o okolju, varnosti hrane in dobrem počutju živali v okviru trajnostnega in dinamičnega podeželskega gospodarstva.

Današnja SKP je politika, za katero se je odločila naša družba; ta politika še naprej podpira kmetijstvo v EU ter hkrati izpolnjuje pričakovanja državljanov, davkoplačevalcev in potrošnikov, pri tem pa skrbi za čim manjše izkrivljanje mednarodne trgovine.

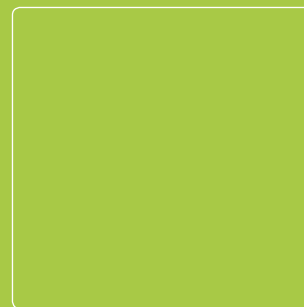
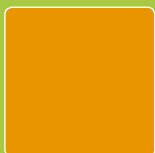
V prihodnjih letih se bo SKP dodatno spremenila, da bi še naprej:

- bila delujoča politika, ki izraža potrebe in pričakovanja evropske družbe;
- spodbujala trajnostno kmetijstvo, ki zagotavlja varne in kakovostne proizvode, hkrati pa varuje okolje in dobro počutje živali;
- podpirala raznovrstne funkcije kmetov, ki družbi ponujajo javne dobrine;
- spodbujala rast in ustvarjanje delovnih mest na podeželju;
- krepila konkurenčnost in inovativnost kmetijstva, ki se odziva na izzive na svetovnem trgu;
- delovala na podlagi preprostih in preglednih predpisov.

Evropska komisija
Generalni direktorat za kmetijstvo in razvoj podeželja

http://ec.europa.eu/agriculture/index_sl.htm

Europe Direct je služba za pomoč pri odgovorih na vprašanja v zvezi z Evropsko unijo

Nova brezplačna telefonska številka (*):
00 800 6 7 8 9 10 11

*Nekateri operaterji mobilne telefonije ne dovoljujejo vzpostavitve zveze na številko 00800 ali pa te klice zaračunavajo.

